

Egy meg nem jelent könyvről

Érvek, ellenérvek, tények

Néhányan megkönnyebbülnél fellelegeznek, igen sokan sajnálják, hogy a mű nem jelenhetett meg. Mindig sajnálatos, ha valaki időt és fáradságot nem kímélve, jó szívet és jó szándékkal feleslegesen dolgozik egy könyvön. Hogy ez nekik is megérte? Az vesse rájuk az első követ, aki maga nem hasonlóképpen cselekedett volna. A könyv azonban - Tábornokok 1945-1990 címmel - nem jelent meg, és feltehetően a Zrínyi Kiadó gondozásában nem is fog. Hogy másutt több szerencsével járnak-e a szerzők, nem tudni...

Mindenesetre a kiadóra két levél is érkezett. Az első a könyv egyik szerzőjétől, Gellért Tibor nyugállományú alezredestől, a második Győrkei Jenő alezredestől, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum osztályvezetőjétől. Mindkettőt közöljük, egyúttal a Zrínyi Kiadó főigazgatójának, Sipos Géza ezredesnek véleményét kértük a két levélről, a könyvvvel kapcsolatos nemleges döntés okairól és a színpadok mögött történekről.

Tábornokokról pártatlanul

Napjaink könyvkiadásáról egyre több jogosan bíráló cikk jelenik meg. Valamennyi elismeri, hogy a demokratizálási folyamat eredményeként az írói gárda felszabadult, korlátok nélkül közzétehető erről a kivalakult, eddig „tabu”-nak tartott álláspontjukat. Arról a sajnálatos helyzetről is szólnak - legutóbb a „168 óra” című lapban -, hogy „szellemi szeméttömeg” árasztotta el a könyvpiacot, mert ma már minden megjelenhet. Minden? Ez azért túlzás! Ennél sokkal pontosabban megfogalmazás, hogy minden szemét megjelenhet. Minden? Ez azért túlzás! Ennél sokkal pontosabb megfogalmazás, hogy minden szemét megjelenhet, de nem feltétlenül közzétehető az objektív tényeket, igazságot tartalmazó munka. Nem bizony!

Elegendő, ha néhány levitelt - ma már állítólag hatalommal sem rendelkező - személy felemeli (nem a szavát), a telefont és tiltakozik, személyi jogainak megsértésére hivatkozik. Már vége is a demokráciának! A Kiadó (Zrínyi) pánikszerűen áll el a kézirat megjelentetésétől. Esetleg a szerzők is megijednek. Mi lehet az oka, hogy amit egyesek a nyilvánosság előtt szégyellnek, az igazság közlését, fenyegetéssel ma is meg tudják akadályozni. Csak ennyit mondanak: „amennyiben a beharangozott kiadvány megjelenik, az engem

személyemben sért és pert indítok a kiadó, illetve a szerzők ellen”. Lehetne azt válaszolni, hogy a tények, adatok, az igazság közlése semmilyen törvénybe nem ütközik. De nem ez történik! Jobb a békeség, nem kell az igazság, a kiadó eláll a tervezett publikációs szándékától.

Itt be is fejezhetném a keseregést, de az olvasó mindig - és joggal - a konkrét tényekre kíváncsi. Akkor pedig küzdjük le a fenyegetésekből származó féltelmeket és lássuk a tényeket.

Egyre több könyv, cikk jelenik meg a hadsereg vezetőinek viselt dolgairól, a korábban titkosan kezelt - bár sokak által köztudott - negatív jelenségekről. Többeket olvasták, mert nagy port vert fel Bokor Imre - több kiadást megélt „Kiskirályok mundérban” című könyvét. A szerző hiába hangsúlyozta, hogy a korrupció döbbenetes tényei nem az egész tábornoki karra jellemzők. Mégis az a gyökeresen hibás általánosítás terjedt el, hogy „minden tábornok, és a tisztikar zöme korrupció, alulképzett”. Hiába íránk le ezerszer és terjesztünk nélapokat: Emberek ez így NEM IGAZ! (és a szerző sem ezt írta). Nem tudnánk a téveszméket elsöpörni.

Ebből származott az ötlet: adjunk közre egy 1945-1990 között valamennyi tábornok pályafutását tartalmazó adattárat. Ne legyen benne értékelés, csak a

tényeken, adatokon alapuló tiszta igazság és bízzuk az olvasókra a következtetések levonását. Egy ilyen feldolgozás egyébként is „rehér feltárja” eddigi hadtörténelmi és népnak és a szociográfiának. Az ötlet tetszetősnek bizonyult, olyannyira, hogy hadseregünk vezetői, pontosabban a személyügyi csoportfőnök és beosztottai támogatták, segítették a gyűjtőmunkát. Nélkülük nem is lett volna kiadásra alkalmas kézirat. Közülük félezer tábornok adatait szedtük csokorba, hogy plasztikus képet nyújtsunk katonai pályafutásokról. Az adatok egyértelműen bizonyítják, hogy alig több mint egy tucatnyi tábornok kivételével nincs mit szégyellniük. Zömük megszerzte a megfelelő, a beosztásukhoz szükséges szakképzést. A tábornokok közül többen szereztek főiskolai, egyetemi oklevelet és nem kevesen tudományos fokozatot. Többségük alacsony rendfokozattal kezdte és végigjárva a ranglétrát (beosztást is) jutott el a tábornoki jogáig.

A mű megjelenése ellen nem is őt tiltakoznak, hanem az a néhány, akikről kiderül, hogy alapfokú képzéssel kerültek beosztásukba és kaptak magas rendfokozatot érdemtelenül, rátermettség nélkül. Az 1945 után lett tábornokok közül jelentős számban voltak olyanok, akik csupán elemi iskolai és kevesen olyanok, akik középiskolai végzettséggel rendelkeztek. Ezek közül néhányan még katonailag sem képeztek magukat. Ezek nem tanultak és ennek hiányát senki sem kérte, nem merte számonkérni. Közülük kerültek ki a fenyegetőzők, akik szégyellnének, ha közhírré tennék a tény: alulképzett töltötték be nagy hatalommal járó funkcióikat. Mit mondjunk ezeknek? Talán annyit: „Ne most szégyenkezzenek, akkor kellett volna, amikor elemi alapképzéssel vállalták a magas beosztást, a nagy rendfokozatot és továbbtanulásra is alkalmatlanok voltak”. Képtelenek felfogni, hogy a személyiségi jogot akkor sértjük, ha a tények helyett igaztalan vádakot közölünk. Erről viszont szó sincs!

Apropó jog! Jó lenne, ha valaki elmagyarázná, miért engedte a jogállamot hirdető hatalom, hogy egyesek ügyészi, bírói beosztást töltsenek be jogi végzettség nélkül, és ebben a beosztásban 1957-ben és azt megelőzően is halálos ítéletek sorát hoz-

hatták. Vajon ki tekintheti ezt jogosnak, viszont a pusztá tényközlést (amibe még senki sem halt bele!) jogsértésnek. Valaki szánja meg a tudatlan(?) szerzőket is és mondja el hogyan lehetséges - Európában -, hogy elemi iskolai végzettséggel tábornok, hadseregpáncsok, sőt honvédelmi miniszter, vagy akár hadbíró is lehetett néhány ember. Beosztásukban több ezer beosztott tisztt, „élet-halál urai” voltak, pedig azok valamennyien magasabb képzettséggel rendelkeztek, mint ők.

A közérthetőség érdekében, egyesek megnyugtatója, mások idegesítése céljából elmondjuk milyen adatokat akartunk, illetve akarunk közölni. A kiadvány kézírata betűrendben tartalmazza 1945-1990 között szolgált tábornokokat az alábbi adatokkal: név, a születési adatokkal, eredeti foglalkozásuk, polgári- és katonai iskolai végzettségük, szolgálati idejük kezdete és fejeződésük, mikor, milyen rendfokozatba léptek elő, beosztásuk vázlatos felsorolása, kitüntetések, stb.

A kötet melléklete néhány dokumentummal, statisztikai adattal bővítené a kutatók és a téma iránt érdeklődők ismeretét.

Végezetül ismét feltesszük a kérdést, hogy a feldolgozás kinek sérti személyi jogait? Meggyőződésünk, hogy még azon keveseket sem, akiknek van mit szégyellni. Amennyiben a munka mégsem jelenne meg, úgy csak tudomásul vehetjük - amit úgy is tudunk -, hogy fiatal demokráciánknak még van mit fejlődnie.

Befejeztül hadd közöljem saját adataimat:

dr. Gellért Tibor nyugállományú alezredes vagyok. 1931. április 3-án születtem. Apám tűzfegyémunkás, favágó volt. Szolgálati időmet 1949. április 1-jétől számítják. Ekkor 6 elemi iskolai végzettséggel vonultam be katonának. Először a Kossuth Lajos Tűzértiszt Iskola, majd a Petőfi Politikai Tisztképző Intézetbe kerültem. Itt avatták 1950-ben tüzér politikai tiszttá alhadnaggyá. Ezt követően társadalomtudományi előadó tanárként dolgoztam. A pártunk 1946 óta voltam tagja. A hadsereg tette lehetővé, hogy elvégezzem a gimnáziumot, az Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem történelem-könyvtár szakát és a hadsereg történetéből írt munkámmal doktoráltam. 1956-ban tagja voltam a XII. kerületi karhatalmi századnak. 1957-ben tartalék állományba helyeztek és

visszavettek tartalékos hadnaggyá, majd reaktiváltak, és 1989. november 1-jével mint történetész osztályvezető kértem nyugállományba helyezésem.

Nem voltam tábornok, de ha

Gellért Tibor

Egy rókaról két bőrt...

Még az elmúlt rendszer hadseregvezetése úgy döntött, hogy dicsó multját ércnél maradandóbb emlékekbe önti. Ezért létrehozták a Hadtörténelmi Intézet kebelén belül a Magyar Néphadsereg története osztályt és milliókat sem sajnálva - egy előre meghatározott körtől - beindult a munka. Az osztály vezetője dr. Gellért Tibor alezredes lett.

A múlt év őszén a Néphadsereg története osztály megszűnt, átszerveződött, majd nem sokkal utána Gellért alezredes nyugállományba vonult. Régi főnökei, hogy nyugdíja mellé némi zsebpénzt biztosítsanak, szerződést kötöttek vele: „A hadsereg vezető beosztású állományának rangsorolása 1945-1989” című munka elkészítésére. Szabó Egon és Liptai Ervin vezérőrnagyok voltak a megbízók. Szabó Egon ívenként (1 ív = 40 000 betű) 10 000 forintot akart fizetni, majd Liptai Ervin 7000 forintra redukálta ezt az összeget. Ebben a munkában, mint társszerzőt Gellért Tibor bevonta Csentes László nyugállományú alezredes is.

A szerzők arra hivatkoztak, hogy az utolsó tiszti rangsorolás 1944-ben jelent meg, és ezek a tematikus nyilak voltak, bárki betekinthezett ezekben. Ez igaz, de amiben tévednek, az az, hogy ezek a régi kiadványok nem tartalmaztak mást, csak a nevet, születési adatokat, az avatás dátumát, a hivatásos állománybavétel időpontját, a rendfokozatot, a fegyvermet, valamint a kitüntetésekét. A beosztást már nem, és az összes közölt adat két sorba belefért.

Ezzel szemben a Gellért-Csentes páros - túllépetve a szerződés szabta kereteit - egy gépelt oldalnyi „csemege” adalékot gyűjtött össze a hadsereg régi és jelenlegi tábornokairól és ezredeseiről, melyek már túllépték a tematikus kereteit. Az, hogy

bárki igényli - szegényezés nélkül közlöm a fentiekkel részlete-sebb pályafutásomat, annak sötétebb-naposabb epizódjait.

villamosvezető volt-e, vagy szabósegéd, juhászbojtár avagy kovácsinas - és milyen „gyorstalpalót” végzett -, mindez nem tartozik a tematizmusba. És az sem, hogy Bata félszemű volt-e vagy sem.

Az általuk összegyűjtött adatokon lehetne csemegézni, lehetne csámcsogni, de az érvényben levő személyiségvédelmi törvények alapján, azok szellőztetése sértené az érintettek személyiségi jogait és ezért - akár bírói úton is - szót emelhetnének.

Igy örökölte az intézet új vezetője a régi pártállamtól a két „hadtörténeti” akikkel szemben mindig gálánsan viselkedett, mert a szerződésben meghatározott tiszteletdíjat folyamatosan fizette. Így: 1989. 10. 15-én szerzőnként 35 000-35 000 forint; 1989. 12. 19-én 35 000-35 000 forint; 1990. 04. 19-én 70 000-70 000 forint; 1990. 10. 24-én 50 000-50 000 forint bruttó összeget - azaz 190 000 forintot vettek kézhez személyenként, és még 90-90 ezer forintot kapnak a közeljövőben.

Ez az ívenkénti 7000 forint feltűnően magas honorárium. Általában „víllában” kötik a szerződést és csak a kézirat elfogadásakor szokás a végleges összeget megállapítani. Tudományos munkáért, tudományos fokozattal rendelkező személyek is csak ritkán kapnak ilyen magas honoráriumot. Munkájuk ugyanakkor némi kívánnivalót is hagy maga után. Nem tekinthető tudományos munkának, mert ezeket az adatokat manufaktúráis módon, tudományos segéderők jobban összeszedik, mint a nevezettek. Ugyanis az elkészült „sematizmus”-ban nincs forrásjelölés, nem tudni, hogy adataikat honnan merítették? Erdeltetlen, hogy a megrendelő nem kérte ezt tőlük számon!

Szokatlan az is, hogy a szerzők az ívenkénti magas tiszteletdíj kivétel megkaptak

az intézettől mindent (gépíró, fénymásoló stb.), ami munkájukhoz szükségeltett - amit más esetekben a szerzőnek a honoráriumából kell állnia.

Gellért-Csentes bizonyára rég olvashatták a megbízói szerződést és így elfeledkeztek róla, hogy annak 4. pontja mit tartalmaz. Nem árt feleleveníteni:

„A megbízó a kézirat elfogadásával megszerzi a műkiadásának (hasznosításának) kizárólagos jogát. Jogosult a művet az általa meghatározott példányszámában és terjedelmében többször is kiadni, idegen nyelvre lefordítani”.

Ugyanakkor az intézet iratárában található még egy „szerződés-kiegészítés” is. Ebben világosan kimondják: „dr. Csentes László és dr. Gellért Tibor tudomásul vesszük, hogy a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum megbízásából általunk készített OA Hadsereg vezető beosztású állományának rangsorolása 1945-1989/A című munka kéziratát és anyaga a Hadtörténelmi Intézet és Múze-

um kizárólagos tulajdonát képezik. Az anyag részbeni, vagy teljes felhasználása csak a megbízó engedélyével történhet. A további feldolgozás kizárólagos joga a megbízónak”.

A szerzők azonban erről megfeledkeztek. Gondolták, egy rókaról két bőrt lenyúzni ilyen ínséges, inflációs időben, nem rossz ötlet. Ezért szerződést kötöttek a Kiadóval a fenti munka kiadására. Amikor a Kiadó tudomást szerzett az előzményekről, a szerződéstől elállt.

Ők azonban nem mondtak le a róka második bőrért. Ezt tanúsítja a HETI HÍRNÖK című lap 1990. október 17-i számában, a 13. oldalon megjelent írás is. Jó lenne, ha letennének szándékukról...

Tanulság, hogy megfontolabbnak kellett volna lenni, hogy mire bíznak ilyen munkát. Mert egy ilyen megbízással nemcsak élni, de visszaélni is lehet.

Dr. Győrkei Jenő
alezredes

„Nem volt szerződésük a kiadóval”

- Főigazgató úr, zajlottak egyáltalán csaták a háttérben?

- Nem voltak csaták. Szeretném leszögezni, hogy a magunk részéről az összeállítást érdekesnek találtuk és meg is kívántuk jelentetni.

- Akkor ki tiltotta meg a könyv kiadását?

- Senki. Azt történt, hogy mint minden ilyen jellegű munkánál, ez esetben is szakembereket és jogászokat kértünk fel a Honvédelmi Minisztériumból, illetve a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületétől a megjelentetés jogi akadályainak felkutatására. A jogászok egybehangzó véleménye pedig az volt, hogy a kötetben foglaltak a jelenleg érvényben lévő Polgári törvénykönyv szerint személyiségi jogokat sértenek. Érthető, hogy nem vállalhatta a kiadó, hogy - számára eleve kilátástalan - perekkel bírkozson a következő hónapokban, években. Ez olyan súlyos anyagi károk okozhatott volna, hogy el kellett tekintenünk a kötet kiadásától. Ezt egyébként meg is beszéltük a szerzőkkel, de ezt nekik is kellett volna tudniuk.

- A lapunkban közölt két levéllel kapcsolatban van-e valamilyen észrevétele?

- Igen, van. Szeretném, ha Gellért Tibornak, aki történetész osztályvezetőként ment nyugdíjba nem nekem kéne elmagyaráznom, idézem: „hogyan lehetséges - Európában -, hogy elemi iskolai végzettséggel tábornok, hadseregpáncsok, sőt honvédelmi miniszter, vagy akár hadbíró is lehetett néhány ember.” Úgy gondolom, Gellért Tibor - miután itt élt közöttünk az elmúlt negyvenöt évben, talán másoknál is jobban tudja kérdésére a választ. Egy azonban biztos: korábbi jogsértésekre hivatkozva, nem követhetünk el újabb jogtalanságot. Még ha ebbe, 1990 Európájában senki sem halna bele. Ezzel Gellért Tibor is egyetértett, a már említett megbeszélésen.

- Győrkei úr leveléhez van-e hozzáfűzni valóját?

- Egyetérték a levelében írottakkal, egy kivétellel. Győrkei úr abban téved, hogy a Zrínyi Kiadó elállt a szerződésben foglaltaktól. Szeretném nyomatékosan kijelenteni, hogy a szerzőkkel semmilyen szerződést nem kötöttünk, és nem is fogunk...

Zilahy Tamás